

HASAN ÂLİ YÜCEL'İN EDEBİYAT TARİHÇİLİĞİ

*İbrahim ÖZEN**

ÖZET

Türk kültür ve eğitim hayatında etkili bir kişilik olarak ön plana çıkan Hasan Âli Yücel, öğretmenlik yaptığı yıllarda ve sonrasında edebiyatla yakından ilişkili olmuştur. Bu manada, Yücel'in yazdığı şiir kitapları, klasik eserlerin Türkçeye çevrilmesinde gösterdiği etkin rol ve edebiyat ile ilgili yazdığı kitaplar bu ilişkiyi gösterir niteliktedir. Yücel, edebiyatla ilgili yazdığı kitaplarda hem edebiyat tarihi hem de Türk edebiyatı tarihini besleyici eserler kaleme almıştır.

Edebiyat biliminin bir alt dalı olan edebiyat tarihi, bir milletin edebiyatını edebî eserlerinden yola çıkarak inceleyen disiplindir. Türk edebiyatında, edebiyat tarihi çalışmalarını ilmî ve bilimsel bir zemin üzerine kuran Fuad Köprülü'nün benimsediği sosyolojik metot, edebiyat tarihi araştırmacıları tarafından kabul görmüştür. Hasan Âli Yücel'in edebiyat tarihi ile ilgili görüşleri de Fuad Köprülü'nün düşünceleri çerçevesinde şekillenmiştir. Edebiyat tarihini medeniyet tarihinin bir parçası olarak gören Köprülü gibi Hasan Âli Yücel de edebiyatı toplum hayatının bir parçası olarak görmüş, Türk edebiyatını Türk kültürü ve tarihiyle bir arada düşünmüştür. Türk edebiyatı ile ilgili değerlendirmelerini ve tespitlerini de bu düşünceler çerçevesinde yapmıştır.

Bu çalışmada, ilk olarak Yücel'in Türk edebiyat tarihine, Türk edebiyatının tasnifine yönelik görüşleri ve edebiyat tarihçilerine yüklediği görevler ele alınmıştır. Sonrasında, Yücel'in edebiyat tarihçiliğiyle ilgili görüşlerinin "Türk Edebiyatı Nümüneleri", "Türk Edebiyatına Toplu Bir Bakış" ve "Edebiyat Tarihimizden" adlı eserlerindeki uygulanışı ve bu eserlerde uyguladığı metotlar incelenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türk Edebiyatı, Hasan Âli Yücel, Edebiyat Tarihçiliği, İnceleme

WORKS ABOUT LITERARY HISTORY BY HASAN ÂLİ YÜCEL

ABSTRACT

Hasan Âli Yücel, who stands out as an effective character in Turkish culture and education life, was closely related to literature while he was a teacher and afterwards. In this sense, his poetry books, the active role that he played in translating classical works to Turkish and his books about literature shows this relationship. Among his

* Arş. Gör. Mustafa Kemal Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı, El-mek: i.ozen@hotmail.com

literature related books there are feeder works to both literature history and Turkish literature history.

Literature history is a sub-branch of literature science and it is a discipline which studies a nation's literature considering its literary works. In Turkish literature, sociological method of Fuad Köprülü, who builds upon his literature history works on a scientific ground, was accepted by literature history researchers. Hasan Âli Yücel's views about literature history are also shaped around the views of Fuad Köprülü. Like Köprülü, who sees literature history as a part of history of civilization, Hasan Âli Yücel sees literature as a part of society and considered Turkish literature together with both Turkish culture and history. He made his assessments and findings about Turkish literature within the framework of these considerations.

In this study, firstly Yücel's views about Turkish literature history and classification of Turkish literature then his imposed tasks to literature historians are discussed. After that, application of his views about literature historiography and the methods that he applied on his works called "Türk Edebiyatı Nümüneleri", "Türk Edebiyatına Toplu Bir Bakış" and "Edebiyat Tarihimizden" have been tried to examine.

Key Words: Turkish Literature, Hasan Âli Yücel, Literature Historiography, Examination

Giriş

Edebiyat biliminin bir alt dalı olan edebiyat tarihi ile ilgili tanımlar ve düşünceler, edebiyat araştırmacılarının kullandıkları metotlarla göre farklılık göstermektedir. En genel manasıyla edebiyat tarihi, *"bir dile ait, bütünüyle veya bir dönemle sınırlı olarak edebî eserleri, şahsiyetleri ve edebiyat topluluklarını kronolojik ve sistematik şekilde inceleyen, yorumlayan bir bilim alanı olarak ifade edilebilir."*¹

Türk edebiyatında, klasik edebiyat döneminde edebiyat tarihi ihtiyacı tezkirelerle karşılanmıştır. *"Tezkireler biyografi+antoloji mahiyetinde eserlerdir."*² Bu sebeple, tezkireleri edebiyat tarihi için birer malzeme olarak görmek gerekir. Bu eserler aracılığıyla, *"eserleri bize ulaşmamış birçok şair tanıdığımız gibi, bazı defa bir kısım şairlerimizin hayatı hakkında sadece onlardan bilgi edinebiliyoruz."*³

Türk edebiyatında edebiyat tarihi denemeleri, *"Batı'daki benzerleri, özellikle Fransız edebiyatı tarihleri örnek alınarak, ancak onlardan da bir buçuk asır kadar bir gecikmeyle ortaya çıkar."*⁴ Tezkirecilikten edebiyat tarihçiliğine geçişte, adı edebiyat tarihi olan ilk eser, 1889 yılında yayımlanan Abdülhalim Memduh'un "Tarih-i Edebiyyât-ı Osmâniyye"sidir.⁵ Bu eserden sonra birçok edebiyat tarihi yazılmasına rağmen *"Türk edebiyatı tarihini ilk defa ilmî esaslar üzerinde bina eden, onu tesis eden ve usule kavuşturan bilgin, Prof. Fuad Köprülü'dür."*⁶ Köprülü, Bilgi

¹ Orhan Okay, "Abdülhalim Memduh'tan Ahmet Hamdi Tanpınar'a Edebiyat Tarihlerinde Yenileşmenin Sınırları", **Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi**, cilt 4, sayı 8, 2006, s. 9.

² Orhan Okay, **Batılılaşma Devri Türk Edebiyatı**, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2005, s. 210.

³ Mehmet Nuri Yardım, "Türk Edebiyatı Tarihi ve Edebiyatımızın Bazı Meseleleri Üzerine Prof. Ömer Faruk Akün'le Mülakat", **Boğaziçi**, sayı 49, Temmuz-Ağustos 1986, s. 7.

⁴ Orhan Okay, **age**, s. 210.

⁵ Nuri Sağlam, "Medeniyet Tarihimizin En Giriş Labirenti: Türk Edebiyatı Tarihi", **Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi**, cilt 4, sayı 7, s. 11.

⁶ Faruk Kadri Timurtaş, "Türk Edebiyatı Tarihi Ana Kitabı Nasıl Yazılabilir?", **Türk Kültürü**, sayı 7, 1963, s. 28.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/4, Fall, 2012

Mecmuasında yayımladığı “Türk Edebiyatı Tarihinde Usûl” adlı yazısıyla Türk edebiyatı tarihinin nasıl incelenmesi gerektiğini teorik olarak anlatmış, “Türk Edebiyatı Tarihi” adlı eserinde de bu düşüncelerini uygulamaya çalışmıştır. Köprülü'nün edebiyat tarihini, medeniyet tarihinin bir parçası olarak görmesi, edebiyatı “kendisini vücûda getiren cemiyetin diğer müesseseleriyle bağlı ve onlarla ahenkli”⁷ olarak nitelendirmesi edebiyat tarihçileri tarafından kabul görmüştür. Bu çalışmada inceleyeceğimiz Hasan Âli Yücel'in edebiyat tarihçiliğinin de Fuad Köprülü'nün düşünceleri çerçevesinde şekillendiğini görmek mümkündür.

1. Hasan Âli Yücel'in Türk Edebiyatı Tarihiyle İlgili Görüşleri

Hasan Âli Yücel'in eğitimci bir kişilik olması, edebiyat ve sanatla olan ilgi ve ilişkisini sağlamıştır. Yücel'in 1922'nin sonlarında İzmir'de başladığı öğretmenlik hayatı, 1927'de İstanbul'da son bulur.⁸ Sonrasında, bir süre İstanbul Maarif Eminliği'nde müfettişlik yapar. 1932'de Türk Dili Tetkik Cemiyeti'nin kurulmasıyla bu kurumun Etimoloji Kolu başkanlığına getirilir. 1932 yılının sonlarında Gazi Eğitim Enstitüsü'ne müdür olur. Bir yıl sonra Maarif Vekâleti Orta Tedrisat Umum Müdürlüğü'ne atanır. 1938-1946 yılları arasında Maarif Vekili olarak görev yapar.⁹ Hayatının geri kalan kısmında da çeşitli gazetelerde yazılar yazar ve Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları müşavirliğinde bulunarak çalışmalarına devam eder.

Hasan Âli Yücel'in “Dönen Ses”, “Sizin İçin (Çocuk Şiirleri)”, “Dört Hayvan, Bir İnsan”, “Mevlâna (Manzum Levha)”, “Dinle Benden” adlı şiir kitapları vardır.¹⁰ “Dünya edebiyatının klasik eserlerinin Türkçeye tercüme edilmesi konusunda planlayıcılık, destek vericilik ve sonuçlandırıcılık rollerini üstlen”¹¹miştir. Bununla birlikte, öğretmenlik yıllarında yazmaya başladığı edebiyatla ilgili başlıca kitapları “Türk Edebiyatı Nümüneleri”, “Tevfik Fikret: Tarihi Kadim –Doksan Beşe Doğru”, “Goethe: Bir Dehanın Romanı”, “Rubailer”, “Türk Edebiyatına Toplu Bir Bakış”, “Fâzıl Ahmet, Hayatı ve Eserleri”, “Kâtip Çelebi ve Keşf-el-Zunun”, “Edebiyat Tarihimizden”dir. Yücel'in bulunduğu görevler, yazdığı kitaplar ve edebiyatı sevdirci faaliyetleri, Türk edebiyatına yönelik birikimini gösterir niteliktedir.

1.1. Türk Edebiyatının Tasnifine Yönelik Görüşleri

Hasan Âli Yücel, edebiyat tarihçiliğiyle ilgili görüşlerine “Türk Edebiyatına Toplu Bir Bakış”ta ve Abdülkadir İnan'la birlikte yazdığı “Türk Edebiyatı” adlı müsveddede yer vermiştir. Yücel'in edebiyat tarihçiliğiyle ilgili görüşleri bu iki eserden yola çıkarak incelenecektir. Şunu da belirtmek gerekir ki Yücel, “Türk Edebiyatına Toplu Bir Bakış”tan önce, “Türk Yılı 1928” adlı eserde, “Edebiyat Tarihimize Umûmî Bir Nazar ve Bizde Edebî Hareketler”¹² adlı bir makale yazmıştır. Bu makalenin genişletilmiş ve örneklerle zenginleştirilmiş hali 1932 yılında basılan “Türk Edebiyatına Toplu Bir Bakış”tır.

Hasan Âli Yücel, “Türk Edebiyatına Toplu Bir Bakış”ta edebiyatı, “diğer içtimai müesseseler gibi, hayat tarzlarının mahsulü”¹³ olarak görür. Yücel, bu düşünceden hareketle, Türk

⁷ Fuad Köprülü, **Türk Edebiyatı Tarihi**, 5. baskı, Akçağ Yayınları, Ankara, 2003, s. 27.

⁸ 19 Aralık 1922'de İzmir'de öğretmenlik hayatına başlayan Yücel, sonrasında Kuleli Askeri Lisesi'nde edebiyat öğretmenliği, İstanbul Erkek Lisesi'nde felsefe öğretmenliği, Galatasaray Lisesi'nde Türkçe öğretmenliği, İstanbul Erkek Lisesi'nde edebiyat öğretmenliği, İstanbul Erkek Lisesi'nde felsefe ve içtimaiyat öğretmenliği, Galatasaray Lisesi'nde malûmat-ı vataniye öğretmenliği yapmıştır.

⁹ Mustafa Çıkar, **Hasan Ali Yücel ve Türk Kültür Reformu**, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara, 1998, s. 65

¹⁰ Sadık Tural, “Edebiyat Tarihçisi Hasan-Âli Yücel”, **100. Doğum Yıldönümünde Hasan-Âli Yücel**, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1998, s. 136.

¹¹ Sadık Tural, **agm**, s. 136

¹² Hasan Âli Yücel, “Edebiyat Tarihimize Umûmî Bir Nazar ve Bizde Edebî Hareketler”, **Türk Yılı 1928**, Yeni Matbaa, İstanbul, 1928, s. 243–263, [http://menadoc.bibliothek.uni-halle.de/landau/content/zoom/181340_\(ET:24.11.2012\)](http://menadoc.bibliothek.uni-halle.de/landau/content/zoom/181340_(ET:24.11.2012))

¹³ Hasan Âli Yücel, **Türk Edebiyatına Toplu Bir Bakış**, Remzi Kitaphanesi, İstanbul, 1932, s. 5.

edebiyatını dönemlere ayırmak için Türk toplum hayatını göz önünde bulundurmamız, gerektiğini belirtmiştir: “*Şu halde edebiyatımızın en eski zamanlardan bugüne kadar ne gibi safhalar gösterdiğini, tarihte nasıl bir akış takip ettiğini görebilmek ve meydana gelen edebî hareketleri şeniyetlere uyar bir şekilde ortaya çıkarmak için yürüme noktamız, içinde doğdukları cemiyet hayatı olmalıdır.*”¹⁴ Türk cemiyet hayatının üzerinde de İslâm dininin önemli bir etkisi olduğunu belirten Yücel, Türk edebiyatını İslâmiyet’ten önce ve sonra olarak iki döneme ayırmıştır. Bu genel tasnifi ilk ortaya koyan Fuad Köprülü’dür. “*Edebiyat Tarihinin büyük devrelere taksiminde, tarihi icaplara riayet*”¹⁵ in zarurî olduğunu söyleyen Köprülü, Türk edebiyatını ‘İslâmiyetten evvel Türk Edebiyatı’, ‘İslâm Medeniyeti tesiri altında Türk Edebiyatı’ ve ‘Avrupa Medeniyeti tesiri altında Türk Edebiyatı’ başlıkları altında tasnif etmiştir.

Hasan Âli Yücel, “Türk Edebiyatı” adlı müsveddede Türk edebiyatının ne zaman ve nerede başladığı sorusunu ön planda tutmuştur. Yücel, “*Türk Tarihi ve Türk kültürü ne zaman ve nerede başlamışsa, kültürümüzün temel unsuru olan Türk dili ve Türk edebiyatı da o zaman ve orada başlamış*”¹⁶ tir diyerek cemiyet hayatıyla edebiyatın ilişkisine değinmiştir. Yücel’in bu yaklaşımı, Gustave Lanson’un ve Fuad Köprülü’nün edebiyat tarihi düşünceleriyle benzerdir. Lanson, Fransız edebiyatını, millî hayatın bir görünüşü olarak düşünür.¹⁷ Köprülü de bir milletin edebiyatını, “*millî ruhu ve millî hayatı göstermek için en samimi bir ayna*”¹⁸ olarak görür. Yücel’in de edebiyat tarihi anlayışının bu düşünceler etrafında şekillendiğini söylemek mümkündür.

1.2. Edebiyat Tarihçilerine Düşen Görev

Hasan Âli Yücel, “Türk Edebiyatı”nda edebiyat tarihçilerinin Türk edebiyatının en eski çağlarını araştırmaları gerektiğini belirtmiştir. Yücel, edebiyat tarihçilerinin “*elimizdeki tarihî vesikalar bu zamanı tayin etmemize imkân vermiyor. Elimize geçen ve okunabilen dil bakiyeleri de milâdî sekizinci asırdan çok evvelki zamanlara çıkmamaktadır.*”¹⁹ sözlerini kabul etmez. Antropoloji, arkeoloji, tarih ve mukayeseli dil araştırmaları aracılığıyla Türklerin sekizinci asırdan çok daha önce de büyük bir kültüre sahip olduğunun öğrenilebileceğini dile getirmiştir. “*Bizi bu vadide aydınlığa çıkaracak pek çok eserlerin henüz bilinmemelik perdesi arkasında dünya bilginlerini beklemekte olduğu*”²⁰ nu söyleyen Yücel, bu döneme ait çalışmaların yapılmasının gerekliliğine dikkat çekmiştir. Bu kapsamda Yücel, edebiyat tarihçilerinin üzerine düşen ilk görevi şu cümlelerle açıklamıştır:

“*Orta Asyadan geçmeler başladıktan sonra gerek Önyasyaya, gerek Avrupaya gelip medeniyet kuran kavimlerin dillerini tetkik etmek, o dillerde yazılı ve bu gün elimizde bulunup mütehasıslarınca okunmuş olan eserleri daha beri çağlardaki dil ve edebiyat mahsullerile karşılaştırmak bu vadide ilk yapılacak iştir.*”²¹

Hasan Âli Yücel, bu düşünceler neticesinde “*eski zamanlardaki Sümer, Eti, Etrüsk...ler ve Ege medeniyetini yapan kavimlerin dil bakiyelerini, cemiyet muhayyilesini temsil eden efsanelerini gözden geçirmek gerek*”²² tiğini belirtmiştir. Türk edebiyatının en eski ve karanlık dönemlerini teşkil eden bu çağların, edebiyat araştırmalarına başlangıç oluşturmaması halinde “*medeniyet tarihimizin bir kısmını, kendi başına bir bütün olarak görmeye imkân yoktur.*”²³ der. Bu

¹⁴ Hasan Âli Yücel, *age*, s. 5.

¹⁵ Fuad Köprülü, *age*, s. 30

¹⁶ Hasan Âli Yücel, Abdülkadir İnan, *Türk Edebiyatı*, “Türk Tarihinin Ana Hatları” eserinin müsveddeleri No. 47, s. 1.

¹⁷ Gustave Lanson, *İlimlerde Usûl*, Edebiyat Tarihi, çev. Yusuf Şerif, Remiz Kitabevi, İstanbul, 1937, s. 6.

¹⁸ Fuad Köprülü, *age*, s. 27.

¹⁹ Hasan Âli Yücel, Abdülkadir İnan, *age*, s. 1

²⁰ *age*, s. 2.

²¹ *age*, s. 2-3.

²² *age*, s. 3.

²³ *age*, s. 3.

cümle, Gustave Lanson'un "Edebiyat tarihi, medeniyet tarihinin bir kısmıdır."²⁴sözünü birlikte, Fuad Köprülü'nün "edebiyat tarihi, medeniyet tarihinin, yâni bir milletin umumî tarihinin parçalarındandır"²⁵ sözünü hatırlatır. Yücel, edebiyat ve cemiyet hayatını ilişkilendiren bu sözünü, Türk edebiyatının başlangıç dönemlerinin bilinmemesiyle Türk kültür hayatının da bilinmeyeceğini dile getirmiştir.

Hasan Âli Yücel, benzer çalışmaların 'efsaneler' ve 'epopeler' sahasında da yapılmasının faydalı olacağına değinir. Konuyla ilgili yaptığı şu karşılaştırma dikkat çekicidir:

*"Nitekim Ege medeniyetinin en eski ve en mükemmel edebî eseri olan Odise (Ulyse destanı) yi tetkik ettiğimiz zaman orada rast geldiğimiz 'Gyolope kiklop: yuvarlak gözlü' hikâyesi, theme: mevzu itibarile Oğuz destanının sonradan zaptedilmiş bir şekli olan Korkut Ata kitabındaki 'Tepegöz'den başka bir şey değildir.'"*²⁶

Hasan Âli Yücel, bu sözlerin ardından Odise'deki 'yuvarlak gözlü'yle Dede Korkut'taki 'tepegöz' arasındaki tespit ettiği benzerlikleri göstermiştir. Ayrıca, Etrüsk ve Türk dil bakiyelerini karşılaştırmış, "Hun-Türk" metinlerinden örnekler vererek bu metinlerin edebiyat tarihçileri tarafından araştırılması gerektiğini belirtmiştir.²⁷ Yücel, dile getirdiği bu hususlarla Türk edebiyatının en eski dönemlerine yönelmiş, bu dönemlerin diğer medeniyetlerin kültür bakiyeleriyle karşılaştırmalı olarak incelenmesinin önemine dikkat çekmiştir.

2. Hasan Âli Yücel'in Türk Edebiyatı Tarihiyle İlgili Düşüncelerinin Eserlerine Yansıması

Hasan Âli Yücel'in edebiyat tarihçiliğiyle ilgili görüşlerine yer verdikten sonra bu görüşlerin edebiyat tarihi özelliği gösteren eserlerindeki tatbiki incelenecektir. Yücel, öğretmenlik yaptığı yıllarda "kendi uğraşı alanının ders kitaplarındaki açığı tespit etmiş ve ilk önce bu gereksinimi karşılamıştır."²⁸ Öğretmenlik yıllarından sonra da edebiyatla ilgili çalışmalarına devam etmiştir. Bu kapsamda Yücel, 1926 yılında Hıfzı Tevfik Gönensay ve İhsan Hamamîzâde ile birlikte "Türk Edebiyatı Nümûneleri"ni, 1932 yılında ise "Türk Edebiyatına Toplu Bir Bakış"ı yazmıştır. Bu eserler, liselere ders kitabı olarak hazırlanmıştır. Yücel, 1957 yılında ise Yakup Kadri Karaosmanoğlu'ndan yola çıkarak "Edebiyat Tarihimizden" adlı eserini yazmıştır.

2.1. Türk Edebiyatı Nümûneleri

Hasan Âli Yücel, "Türk Edebiyatı Nümûneleri"nde 'menşelerinden onuncu hicret asrına' kadar olan Türk edebiyatını ele almıştır. Yücel, "Küçük Bir İzâh" bölümünde, eserin "liselerin ikinci derecesinde edebiyat tarihi okuyan talebe"²⁹lere Türk edebiyatında ön plana çıkan eserlerden nümûneler gösterebilmek için yazıldığını ve maksatlarının bir edebiyat tarihi yazmak olmadığını söylemiştir. Ancak, Yücel'in edebiyat tarihçiliğiyle ilgili fikir vermesi açısından eserin dönemlere ayrılışı ve tasnif sistemi dikkat çekicidir. Türk toplum hayatındaki değişmelere ve gelişmelere göre Türk edebiyatının şekillendiğini belirten Yücel, "Türk Edebiyatı Nümûneleri"ni "İslâmdan Evvel Türk Edebiyatı Nümûneleri"³⁰ ve "İslâmdan Sonra" adı altında iki genel döneme ayırmıştır. Bu tasnifle İslâmiyet'in Türk toplum hayatıyla birlikte edebiyata da etkisini göstermiştir. Yücel,

²⁴ Gustave Lanson, *age*, s. 6.

²⁵ Fuad Köprülü, "Türk Edebiyatı Tarihinde Usûl", *Edebiyat Araştırmaları 1*, Akçağ Kitabevi, Ankara, 2004, s. 4.

²⁶ Hasan Âli Yücel, Abdülkadir İnan, *age*, s. 4.

²⁷ *age*, s. 4-11.

²⁸ Mustafa Çıkar, *age*, s. 50.

²⁹ Hamamîzâde İhsan, Hıfzı Tevfik Gönensay ve Hasan Âli Yücel, *Türk Edebiyatı Nümûneleri*, Millî Matbaa, İstanbul, 1926, s. 3.

³⁰ İslâmiyetten önceki Türk Edebiyatının alt başlıkları: "Orhun Abideleri" ve "Oğuz Destanı".

“İslâmdan Sonra”ki Türk edebiyatını “Hakaniye Edebiyatı”³¹, “Çağatay Edebiyatı Nümûneleri”³², “Azeri Edebiyatı Nümûneleri”³³, “Garp Türkleri Edebiyatı Nümûneleri”³⁴ başlıklarında ele almıştır. Görüldüğü üzere, Türk edebiyatına coğrafi bir sınırlama getirilmemiş bütün Türk dünyası göz önünde bulundurulmuştur. Türk edebiyatına yönelik bu yaklaşımda Fuad Köprülü’nün “Türk Edebiyatı Tarihi”nin önemli bir etkisi vardır. “Zira bizdeki edebiyat tarihi anlayışı bu eserle değişmiş, Türk edebiyatı ve Türk dilini Azeri ve Çağatay sahalarını da kuşatacak şekilde bir bütün olarak ele alma geleneği bu eserle başlamıştır.”³⁵

Yücel, “Türk Edebiyatı Nümûneleri”nde ele aldığı dönemin önde gelen sanatçıları ve ön plana çıkan eserlerini ilk olarak tanıtmıştır. Sanatçılar ve eserler hakkında verdiği bilgilerde ayrıntıya girmemiş, “not şeklinde olmak üzere bazı küçük mütâlaalar ilave”³⁶ etmiştir. Yücel, “Müntehabat mecmuası” olarak tanımladığı eserinde, sanatçıların eserlerinden seçme metinlere de yer vermiştir. Bu durum, “Türk Edebiyatı Nümûneleri”ne antoloji görünümü kazandırmıştır.

2.2. Türk Edebiyatına Toplu Bir Bakış

Hasan Âli Yücel’in edebiyat tarihi olarak ele alacağımız asıl kitabı “Türk Edebiyatına Toplu Bir Bakış”tır. Bu kitabında Yücel, Tanzimat’a kadar Türk edebiyatını bir bütün olarak ele almıştır. İslâm tesiri altındaki Türk edebiyatını değerlendirirken de Türk toplum hayatındaki yaşam tarzını göz önünde bulundurmıştır. Yücel, “yakın zamanlara kadar devam eden bu ümmet devri içinde, Türk camiasında birkaç türlü muhitin teşekkül ettiği”³⁷ ni söylemiştir. Bu muhitleri ise şu başlıklar altında sınıflandırmıştır:

1. “İslâm dininin fikriyatını meydana koyan Medrese,
2. Devlet teşkilatının merkezini teşkil eden Saray,
3. Dini, kalbî- bedî bir şekle sokmak isteyen ve islâmdan evvelki Türk itikat ve an’anelerini kısmen yaşatabilen Tekke,
4. Arızî tesirlerden kendini kurtarmağa çalışan halkın durağı, içtimaî varlığın höceyresi mahiyetinde olan Köydür.”³⁸

Hasan Âli Yücel, yaptığı bu tasnifle medreseyle sarayı farklı ortamların benzer zihniyetleri olarak değerlendirmiş ve “en üstteki Saray, onun altındaki Tekke, onun da altındaki cereyan Halk edebiyatlarını temsil ediyor”³⁹ demiştir. Bu sözlerini, eserini “Halk Edebiyatı”, “Tekke Edebiyatı” ve “Divan Edebiyatı” genel başlıklarına ayırarak tatbik etmiştir. Yücel, yaptığı bu tasnifle Türk toplum hayatında oluşan muhitlerin edebiyatını değerlendirmek ister, diyebiliriz.

Hasan Âli Yücel, Türk toplumunun duygularını anlatan, Türk toplumunu ifade eden edebiyata değer vermiştir. Yücel, “Halk Edebiyatı” başlığı altında “Milli Destanlar”ı ve “Saz

³¹ Hakaniye edebiyatının alt başlıkları: “Divan-ı Lügat’it Türk”ü “Kutadgu Bilig”i ve “Aybetül Hakayık”ı ele almıştır.

³² Çağatay edebiyatının alt başlıkları: “Ahmed Yesevi ve Süleyman Bakırgani”, “Harezmi ve Hacendi”, “Nehcül Feradis”, “Seyf-i Sarayı”, “Mir Haydar”, “Sekkaki”, “Lütfi”, “Emiri”, “Hüseyn Baykara” ve “Ali Şir Nevâî”.

³³ Azeri edebiyatının alt başlıkları: “Hasan Oğlu”, “Kadı Burhaneddin”, “Seyyid Nesimi”, “Erzurumlu Darî”, “Hataî”.

³⁴ Garp Türkleri edebiyatının alt başlıkları: “Yusuf u Zeliha Manzumesi”, “Kitab-ı Dede Korkut”, “Mevlana Celaleddin Rûmi, Sultan Veled”, “Seyyad Hamza”, “Gülşehri”, “Yunus Emre”, “Kaygusuz Abdal”, “Eflaki Dede”, “Aşık Paşa”, “Hoca Mesud”, “Fatiha Tefsiri”, “Fermanlar”, “Şeyh Oğlu”, “Ahmedi”, “Ahmed-i Daî”, “Süleyman Çelebi”, “Şeyhî”, “Kabusnâme Tercümesi”, “Hamamî”, “Âtayî”, “Elvan-ı Şirazi”, “İbn Arabşah”, “Selçuknâme”, “Cemalî”, “Nizamî”, “Yazıcızade Mehmed Efendi”, “Melihî”, “Zeynep Hatun”, “Nişani”, “Sinan Paşa”, “Cem”, “Sadi-i Cem”, “Ahmed Paşa”, “Aşık Paşazade”, “Dursun Bey”, “Mesihî”.

³⁵ Nuri Sağlam, *agm*, s. 14.

³⁶ Hamamîzâde İhsan, Hıfzı Tevfik Gönensay ve Hasan Âli Yücel, *age*, s. 4.

³⁷ Hasan Âli Yücel, *age*, s. 6.

³⁸ *age*, s. 6.

³⁹ *age*, s. 7.

Şairleri"ni ele almıştır. Bu bölümde, İslâmiyet'ten önce veya sonra gibi genel bir tasnifin yapılmadığı görülür. Halk edebiyatını, İslâm dininin tesirinden uzak, Türk milletinin duygularını ifade eden bir edebiyat olarak değerlendirmiştir. Yücel'in aşağıya aldığımız halk edebiyatı hakkında görüşleri bu düşüncelerimizi açıklar niteliktedir:

*"Gerek millî destanlar, masallar, atasözleri gibi Türk içtimâî vicdanının vasıtasız ve isimsiz ifadesi olan mahsuller; gerek saz şairlerinin şiirleri, bilhassa millî ruha tercüman olmak yönünden pek kıymetlidir. Bir çok devirlerde halk kitlesi, tarihî varlığını ve kısmen dilini bütün saflığı ile ancak bu eserde saklayabilmiştir. Bu itibarla halk edebiyatı sade, fakat özlü bir edebiyattır."*⁴⁰

Hasan Âli Yücel, "Tekke Edebiyatı" başlığı altında, Ahmet Yesevi tesiriyle Anadolu'da yayılan Türk tasavvuf edebiyatı üzerinde durmuştur. Yücel, Ahmet Yesevi ve Mevlana ile başlamış olan Tekke edebiyatının iki kol halinde geliştiğini söyler. Bunlardan biri, millî vezinle ve sade Türkçeyle halka hitap eden ve en önemli temsilcisi olarak Yunus Emre'nin görüldüğü "Halk Tekke Edebiyatı"dır. Diğeri ise aruz veznini kullanan, dili de sade olmayan Âşık Paşa ve Nesimi'nin en önemli temsilcileri olarak görüldüğü "Divan Tekke Edebiyatı"dır.⁴¹ Yücel, Tekke edebiyatını çok değerli bulmasa da halkın içinde olması ve Türk diline değer vermesi yönünden kıymetli bulmuştur.

*"Halk tekke edebiyatımızın Türk dili itibarile kıymeti edebî değerinden daha çoktur. Bilhassa Bektaşî an'anesinde tarikat erkânının ve vazifelerin isimleri hep Türkçedir. Bu cihetteki Türkçülük, şiirlere de geçmiştir. Nefeslerde ayetler, bazı tasavvuf istihlaları bol bol kullanılmakla beraber muhatap, daima halk olduğu için sade, teklifsiz, hattâ ümmî bir lisan ihtiyar edilmiştir. Halkiyat derlemeleri yapılırca bu yazıların içinden pek çok öz Türkçe kelimeler çıkarılabilecektir. Bunlarda millî vezin ve millî şekillerin kabul edilmiş olması dil itibarile divan şairlerinden daha ziyade Türkçeci olduklarını göstermektedir."*⁴²

Hasan Âli Yücel, "Divan Edebiyatı"nı ele almadan önce Türk dilinin edebî lehçelerine kısaca değinmiştir. Sonrasında, "Selçuklular zamanında Küçük asyada, Osmanlılar zamanında ise Anadolu'da ve kültür itibarile oraya bağlı olan Rumelide yaşayan Türklerin yarattığı"⁴³ Anadolu, diğeri adıyla da Osmanlı lehçesi üzerinde durmuştur. Bu bilgiler, Divan edebiyatının oluşma zeminini anlatmak için verilmiştir. Yücel, Divan edebiyatını Yusuf Has Hacıp tarafından yazılan Kutadgu Bilig'le başlatır. Bunun sebebini ise şu cümlelerle açıklar:

*"Canlı bir uzviyete ilk tesirler nasıl dıştan ve kabuktan işlemeğe başlarsa millî edebiyatımızda da Arap ve Fars tesirleri ilk önce şekilde kendini göstermiştir. İşte şekilde başlayan bu izleri onda bulduğumuz içindir ki, Kutadgu biligi, islâmlaşmış bir ümmet edebiyatı olan (Divan edebiyatı) nın başlama örneklerinden biri olarak mütalâa ediyoruz."*⁴⁴

Yücel, Kutadgu Bilig'i "Türk yaşayışile düşünüşünü ve Türk türesini gösteren cihetler"⁴⁵ yönünden değerli ve millî bir eser olarak görse de aruz vezniyle mesnevi tarzında yazılması ve dinî tabirler kullanması yönünden Divan edebiyatı başlığı altında ele almıştır. Halka dönük, halkın duygularını yansıtan ve halkın içinde olan bir edebiyata değer veren Yücel, Divan edebiyatını

⁴⁰ age, s. 41.

⁴¹ age, s. 58-68.

⁴² age, s. 84.

⁴³ age, s. 106.

⁴⁴ age, s. 108-109.

⁴⁵ age, s. 108.

“Divan edebiyatında felsefe”, “Divan edebiyatında ilim”, “Dil bakımından kıymeti”, “Millî ve beşerî kıymeti”, “Divan edebiyatının estetiği” başlıkları altında şiddetle eleştirmiştir. Yücel, “*Bir edebiyata millî diyebilmek için o edebiyatın, içinden çıktığı cemiyetin varlığını anlatması, eremediği ve ermek dilediği ülküleri dile getirmesi*”⁴⁶ gerektiğini söylemiş ve Divan edebiyatının Türk edebiyatının klasik edebiyatı olmadığını şu cümlelerle savunmuştur:

*“Bir edebiyat müessesesinin klasik olabilmesi için o edebiyatın kendinden önceki edebiyatlardan birile tekâmül bağı bulunması, millî veya âlemşumul bir kıymet alması ve kendinden sonraki edebiyat müesseseleri için dış ve iç bakımından bir örnek olabilmesi gerektir. Bundan başka klasik denebilecek edebiyatların belli kaideler ortaya koyması ve onların içinde yaratıcılığa imkân vermesi de şarttır. Bunun için belli başlı dinlerin muayyen naslarından kurtulması ve lâyük olması bir zarurettir. Rönesansını yapmamış bir cemiyette ise hayatta ve edebiyatta lâyüklik mümkün olamadığına göre Divan edebiyatının lâyük ve klâsik olabilmesi hatırdan bile geçemez.”*⁴⁷

Hasan Âli Yücel, bu cümlelerde de görüldüğü üzere halka hitap etmediği için Divan edebiyatını millî ve klasik bir edebiyat olarak görmez. Yücel’in Divan edebiyatına yönelik bu değerlendirmelerini döneme hâkim olan zihniyetle ve dönemin ders müfredatıyla bir arada düşünmek gerekir. 1928 yılında Latin alfabesine geçilmesi, yeni bir ders programına ihtiyaç doğurmuş ve 1929 yılında yeni müfredat hazırlanmıştır. Müfredatı hazırlayanlar arasında Hasan Âli Yücel de vardır. Müfredatta, “*edebiyat tedrisatının aslî hedefi millî ve medenî hayatın muhtelif ceplerine makes olan eserlerle talebenin fikrî ve hissî alâkasını temin etmek*”⁴⁸ tir. Bu maksatla, Divan edebiyatına daha az yer vermek gerektiği düşünülmüştür. Bu düşüncelerin neticesinde, ders müfredatının hazırlanmasındaki ve Yücel’in Divan edebiyatına yaklaşımındaki zihniyetlerin benzer olduğu dikkat çeker.

Hasan Âli Yücel, “Türk Edebiyatına Toplu Bir Bakış”ta Türk dilinin kullanılmasına, yaşatılmasına ve halkın duygularının ifade edilmesine büyük önem vermiştir. Yücel, Tanzimat’a kadar olan Türk edebiyatını değerlendirdiği kitabında bu ölçütleri göz önünde bulundurmuş, değerlendirmelerini de bu ölçütlerden yola çıkarak yapmıştır.

Hasan Âli Yücel, “Türk Edebiyatına Toplu Bir Bakış”ı yazarken edebiyat tarihçiliği açısından nasıl bir yol izlediğini belirtmiştir. Yücel, eserine başlarken “*Her edebî müessese ve her edebî hareket, bu küçük kitapta canlı bir varlık gibi gösterilmiş, doğumundan ölümüne kadar, tam bir hayat şeklinde, müşahhas bir hale getirilmiştir. Ölmeyen hâlâ yaşayan cihetleri varsa onların da istihaleleri ayrıca işaret olunmuştur.*”⁴⁹ der. Teorik olarak dile getirdiği bu düşüncelerin eserindeki uygulanışını görmek mümkündür. Yücel, “Halk Edebiyatı”nı, “Tekke Edebiyatı”nı ve “Divan Edebiyatı”nı oluşumlarından son buluşlarına kadar bir gelişim çizgisi takip ederek anlatmıştır.

Yücel, “Halk Edebiyatı”nın halkın duygularını ve millî ruhu yaşatsa da “*bugünkü hallerle bizim iştiaklarımıza, yükselen duygularımıza tamamile cevap verecek bir halde*”⁵⁰ olmadığını söylemiştir. Günümüzde de halk edebiyatının toplum ihtiyaçlarına cevap verecek bir hale getirilmesi gerektiğini belirtmiştir. “Tekke Edebiyatı”nın oluşma zeminine ve yayılışına geniş yer ayıran Yücel, Tekke edebiyatının “*sonraları Türk cemiyeti içinde miskinlik, tenbellik, iradesizlik ve acizlik telkin eden, yahut cemiyetin bütün kayıtlarından sıyrılıp kuvvetli bir özcülük*

⁴⁶ age, s. 150.

⁴⁷ age, s. 149.

⁴⁸ Hasan Âli Yücel, *Türkiye’de Orta Öğretim*, Kültür Bakanlığı, Ankara, 1994, s. 186.

⁴⁹ Hasan Âli Yücel, *Türk Edebiyatına Toplu Bir Bakış*, Remzi Kitaphanesi, İstanbul, 1932, s. 8.

⁵⁰ age, s. 42.

ve zevkçilik yapan bir müessesese haline"⁵¹ geldiğini ve sonuç olarak kendi kendisine son verdiğini dile getirmiştir. Yücel "Divan Edebiyatı"nın devrinin sona ermesiyle ilgili de şu sözleri söylemiştir: "bu derece hayattan uzak kalmış bir edebiyatın yaşamamasından daha tabii ne olabilirdi. Bilhassa yarım asırdanberi bu edebiyat ölmüş bulunuyor. Son titremeleri, arta kalan birkaç şairde görüldükten sonra o, dünün büyük mezarlığına gömülmüştür. Andacı, üstünde sadece bir (Hüvelbakî) yazılı, yosunlu bir mezar taşıdır."⁵²

Hasan Âli Yücel, yaptığı bu çalışmanın "şu veya bu şairin hayat ve eserlerini tetkik eden bir edebiyat tarihi değil, edebiyatımızın tercemei halini tespit etmek isteyen bir deneme"⁵³ olduğunu belirtmiştir. Eseri incelerken de bu durumu görmek mümkündür. Yücel, hiçbir şairin hayatı veya eserleri hakkında uzun uzun bilgi vermemiş, ele aldığı 'edebî müesseseler'in Türk toplum hayatındaki ve kültüründeki yeri üzerinde durmuştur.

2.3. Edebiyat Tarihimizden

Hasan Âli Yücel'in edebiyat tarihçiliğini incelerken ele alacağımız bir diğer eseri "Edebiyat Tarihimizden"dir. Bu eser, Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nu merkeze alarak onun yaşadığı döneme ışık tutmuştur. Yücel, "fikir ve sanat adamlarımızdan öyle birini alayım ki, onun hayatını ve eserlerini incelerken yaşadığı devir de meydana çıkmış olsun"⁵⁴der. Bu maksatla Yakup Kadri'yi seçtiğini söyler. Ayrıca, Yakup Kadri'yi seçmesindeki sebeplere şu cümlelerle de değinir:

"Yakup Kadri, 1908 Meşrutiyetinden bugüne kadar, yaşadığı devrin olayları ve insanlarıyla ilgilenmede ve ilgisini de söylemede –hastalık, vazife gibi engelleri bile durdurucu değil, fakat tahrik edici alıp- varlığını düşüncesiyle bize duyuran bir insanımızdır da ondan. Yakup Kadri'nin münferit ve kitap halindeki yazılarını okuyarak Tanzimat'tan bugüne adım adım gelebilirsiniz. Bu satırları yazdığım sırada Tercüman ve daha sonra Ulus gazetelerindeki yazılarıyla onun günlük fikirlerini bile izlemek mümkündür. Onda çok bol, hayat ve hâdisat malzemesi vardır. Bu perâkende zenginliği bir araya getirmek benim için zevkli, sanırım okuyucularım için de faydalı olacaktır."⁵⁵

Hasan Âli Yücel, Yakup Kadri'nin hayatını ve eserlerini incelediği halde bu esere niçin "Edebiyat Tarihimizden" adını verdiğini ise şu cümlelerle açıklamıştır:

"Bu kitaba "Yakup Kadri –Hayatı ve Eserleri" adını verebilirdim. Onun etrafında, yine onu incelerken toplanan şahıslarla olaylar hayli kalın bir çerçeve olunca fikir, sanat ve umumiyetle sosyal hayatımızın bir safhasını gösteren bu deneme (essai)ye "Edebiyat Tarihimizden" adını verip kesmeyi daha uygun buldum."⁵⁶

Hasan Âli Yücel'in bu düşüncelerini kitabın başlıklarını ve bu başlıklar altında anlattıklarını inceleyerek görebiliriz. Yücel, "Fecr-i Âti ve Yakup Kadri", "Yakup, Tenkidci", "Yeni Lisan ve Yakup Kadri", "Bir Huysuz ve Kadınlar", "Kaynaklara Doğru" başlıkları altında, Yakup Kadri'yi merkeze alarak dönemindeki edebî gruplaşmalar ve edebiyata konu olan sosyal problemler üzerinde durmuştur. Yakup Kadri'nin biyografik bilgisinden ve eserlerinden ise "Gençlik Yılları", "Yazarlığa Başlayış" ve "Küçük: Hikâyeler: Bir Serencam" başlıkları altında bahsetmiştir.

⁵¹ age, s. 81.

⁵² age, s. 154.

⁵³ age, s. 8.

⁵⁴ Hasan Âli Yücel, **Edebiyat Tarihimizden**, 2. Baskı, İletişim Yayıncılık, İstanbul, 1989, s. 1

⁵⁵ age, s. 2.

⁵⁶ age, s. 3.

Hasan Âli Yücel, “Edebiyat Tarihimizden” adlı kitabını, “Türk Edebiyatına Toplu Bir Bakış”taki “*terkipçi usul yerine tahlilci bir görüşle yine aynı prensipe dayanarak*”⁵⁷ yazdığını söylemiştir. Yücel’in dile getirdiği bu tahlilci usulü Yakup Kadri’nin edebî eserlerinin değerlendirilişinde görmek mümkündür. “Küçük Hikâyeler: Bir Serencam” bölümünde Yücel, Yakup Kadri’nin Bir Serencam adlı kitabında topladığı hikâyelerinin tek tek özetini vermiş, bu hikâyelerin konusu, dil ve üslubu üzerindeki fikirlerini açıklamıştır. Ayrıca, bu hikâyeler hakkında Yakup Kadri’nin ve diğer yazarların yorumlarına da yer vermiştir. Yücel, “Montesquieu Gibi” başlığı altında Montesquieu’nun “İran Mektupları”yla Yakup Kadri’nin “Alp Dağlarından ve Miss Chalfrin’in Albümünden”ini konularından yola çıkarak değerlendirmiş, bu eserler arasındaki benzerlikleri tespit etmiştir. “Ziya Gökalp ve Yakup Kadri”de ise Ziya Gökalp’ın fikirleri üzerinde durmuş, Yakup Kadri’nin Gökalp hakkındaki fikirlerine ve kanaatlerine yer vermiştir. “Kaynaklara Doğru”da Yahya Kemal’in ve Yakup Kadri’nin Yunan ve Latin kaynaklarından yola çıkarak yazdıkları şiirlerini teknik, dil, konu ve yenilik açısından değerlendirmiştir. Yücel’in bu tahlilci tutumunu sadece edebî eserlere yaklaşımında görmeyiz. Yakup Kadri’nin edebî kişiliğinin oluşmasında rol oynayan etkenleri, Fecr-i Âti dönemini ve diğer şairlerin yazılarını da değerlendirmeye tâbi tutarak incelemiştir.

Halka hitap eden ve halkın duygularını ifade eden Türk edebiyatını değerli bulan Yücel’in Türk dili hususundaki hassasiyetini bu eserinde de görmek mümkündür. Yücel, “Yeni Lisan ve Yakup Kadri” başlığı altında Mevlana’dan başlayarak Türk edebiyatında sade Türkçeyle şiirler yazan şairlerin eserlerinden örnekler vermiştir. Sonrasında, Ali Canip Yöntem ve Ömer Seyfettin’in önderliğindeki Yeni Lisan hareketi üzerinde durmuştur. Yeni Lisan hareketini anlatırken, bu hareketi destekleyenlerle karşı olanların görüşlerine de yer vermiştir. Yeni Lisan hareketine karşı olanlardan biri de Yakup Kadri’dir. Yakup Kadri’nin “9 Ağustos 1940 da Yeni Mecmua için Selahattin Güngör’le yaptığı bir konuşma”⁵⁸da söylediklerini Yücel, şu cümlelerle eleştirmiştir:

*“Elli yıllık yazar Yakup Kadri, yukarıya aldığım bu konuşmasında Türkçenin nasıl olması gerektiğini söylerken acaba niçin, “instinctif” kelimesini kullanıyor da “insiyakî” veya “sevki tabii” diyemiyor? Ne Frenkçesi, ne de Arapçası halktan gelmiyor ve bugünkü nesil anlamıyor da ondan değil mi? onu “içgüdü” sözüyle niçin karşılamamıştır. Belki bu sözü bilmiyor bile. Halbuki bu kavram, halkta yoktur. Onu aydınlar düşünüp karşılığını koymıya mecbur değiller midir?”*⁵⁹

Hasan Âli Yücel’in Türk edebiyatıyla ilgili düşünceleriyle Türk dili hakkındaki düşünceleri benzerdir. Yücel, dil mevzusu söz konusu olunca Yakup Kadri’yi bile eleştirmekten geri durmamıştır.

Sonuç

Hasan Âli Yücel, bir milletin edebiyatını, o milletin sosyal hayatını oluşturan unsurlardan biri olarak görmüştür. Bu düşünceden hareketle Yücel, Türk edebiyatının gelişimini ve safhalarını tespit edebilmek için cemiyet hayatının göz önünde bulundurulması gerektiğini belirtmiştir. Hatta Türk tarihinin ve kültürünün başladığı yerde Türk edebiyatının da başladığını dile getirmiştir. Yücel’in edebiyat tarihçiliğinde edebiyat ve cemiyet hayatının ilişkisi her zaman ön planda tutulmuştur.

Yücel, Türk edebiyatı tarihiyle ilgili düşüncelerini açıklarken Türklerin en eski çağlarına yönelik araştırmaların önemine değinmiştir. Bu araştırmaların yapılmaması halinde Türk tarihinin

⁵⁷ age, s. 1.

⁵⁸ age, s. 220.

⁵⁹ age, s. 221.

olduğu gibi edebiyatının da gün yüzüne çıkamayacağını vurgulamıştır. Ancak, Yücel'in edebiyat tarihi çalışmaları göz önüne alındığında, bu düşüncelerin uygulamaya geçirilmediği ve edebiyat araştırmacılarına sadece bir tavsiye olarak kaldığı görülmüştür.

Yücel, İhsan Hamamîzâde ve Hıfzı Tevfik Gönensay'la birlikte yazdığı “Türk Edebiyatı Nümûneleri”nde, Anadolu’da gelişen Türk edebiyatının yanında Çağatay ve Azeri edebiyatlarını da ele almıştır. Bu eserde, Türk edebiyatına yaklaşımda coğrafi bir sınırlama getirilmemiştir. Eserde, sanatçılar ve eserler hakkında verilen bilgilerden ziyade seçme metinler fazladır. Bu sebeple, “Türk Edebiyatı Nümûneleri” antoloji olma yönüyle dikkat çekicidir.

Yücel'in edebiyat tarihi çalışmalarında dikkate alınacak en önemli eserin “Türk Edebiyatına Toplu Bir Bakış” olduğu görülmüştür. Bu eserde, edebiyat ve cemiyet ilişkisi göz önünde bulundurulmuş, Türk edebiyatının tasnifi bu ilişkiye göre yapılmıştır. Yücel, Türk milletinin yaşam tarzında İslâm dininin önemli bir etkisinin olduğunu belirterek, Türk edebiyatını İslâmiyet'ten evvel ve sonra olarak iki döneme ayırmıştır. Benzer şekilde, İslâmiyet tesirinde gelişen Türk edebiyatını tasnif ederken edebiyat ve toplum hayatının ilişkisini dikkate almıştır. Böylece, İslâm tesiriyle medrese, saray, tekke ve köy etrafında sosyal muhitlerin oluştuğunu belirtip Türk edebiyatını da bu muhitler çerçevesinde incelemiştir. Yücel'in bu eseri sosyal çevrelerin göz önünde bulundurulması noktasında farklılık gösterdiği gibi edebiyat tarihi çalışmalarında önemli bir adım olarak dikkat çekmiştir.

Hasan Âli Yücel, “Edebiyat Tarihimizden” adlı eserinde, Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nu merkeze alarak, dönem edebiyatını değerlendirmiştir. Değerlendirmelerini Yakup Kadri'nin ve o dönemin yazarlarının görüşlerini alarak yapmıştır. Bu bakımdan, “Edebiyat Tarihimizden” adlı eser, dönem hakkında bilgi edinebilmek için başvuru kaynağı niteliğindedir.

KAYNAKÇA

- ÇIKAR, Mustafa, **Hasan Ali Yücel ve Türk Kültür Reformu**, Ankara, Türkiye İş Bankası Yayınları, 1998.
- İHSAN, Hamamîzâde, GÖNENSAY Hıfzı Tevfik ve YÜCEL Hasan Âli, **Türk Edebiyatı Nümûneleri**, İstanbul, Millî Matbaa, 1926.
- KÖPRÜLÜ, Fuad, **Türk Edebiyatı Tarihi**, 5. baskı, Ankara, Akçağ Yayınları, 2003.
- KÖPRÜLÜ, Fuad, **Edebiyat Araştırmaları 1**, “Türk Edebiyatı Tarihinde Usûl”, Ankara, Akçağ Kitabevi, 2004, s. 3-47.
- LANSON, Gustave, **İlimlerde Usul**, çev. Yusuf Şerif, İstanbul, Remzi Kitabevi, 1937.
- OKAY, Orhan, **Batılılaşma Devri Türk Edebiyatı**, İstanbul, Dergâh Yayınları, 2005.
- Okay, Orhan, “Abdülhalim Memduh'tan Ahmet Hamdi Tanpınar'a Edebiyat Tarihlerinde Yenileşmenin Sınırları”, **Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi**, cilt 4, sayı 8, 2006, s. 9-21.
- SAĞLAM, Nuri, “Medeniyet Tarihimizin En Girift Labirenti: Türk Edebiyatı Tarihi”, **Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi**, cilt 4, sayı 7, s. 9-23.
- TİMURTAŞ, Faruk Kadri, “Türk Edebiyatı Tarihi Ana Kitabı Nasıl Yazılabilir?”, **Türk Kültürü**, sayı 7, 1963, s. 28-30.
- TURAL, Sadık, “Edebiyat Tarihçisi Hasan-Âli Yücel”, **100. Doğum Yıldönümünde Hasan-Âli Yücel**, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 1998.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/4, Fall, 2012

YARDIM, Mehmet Nuri, “Türk Edebiyatı Tarihi ve Edebiyatımızın Bazı Meseleleri Üzerine Prof. Ömer Faruk Akün’le Mülakat”, **Boğaziçi**, sayı 49, Temmuz-Ağustos 1986, s. 5–13.

YÜCEL, Hasan Âli, **Edebiyat Tarihimizden**, 2. Baskı, İstanbul, İletişim Yayıncılık, 1989.

YÜCEL, Hasan Âli, **Türk Edebiyatına Toplu Bir Bakış**, Remzi Kitaphanesi, İstanbul, 1932.

YÜCEL, Hasan Âli, **Türkiye’de Orta Öğretim**, Ankara, Kültür Bakanlığı, 1994.

YÜCEL, Hasan Âli, İNAN Abdülkadir, **Türk Edebiyatı**, “Türk Tarihinin Ana Hatları” eserinin müsveddeleri No. 47.

YÜCEL, Hasan Âli, “Edebiyat Tarihimize Umûmî Bir Nazar ve Bizde Edebî Hareketler”, **Türk Yılı 1928**, Toparlayan: Yusuf Akçuraoğlu, Yeni Matbaa, İstanbul, 1928, s. 243–263.

<http://menadoc.bibliothek.uni-halle.de/landau/content/zoom/181340>, (ET: 24.11.2012).